

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 5. oktoober 2023
(OR. en)

13867/23

ENER 531

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	5. oktoober 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 572 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE määruse (EL) 2017/1938 kohaldamise läbivaatamise kohta

---

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 572 final.

Lisatud: COM(2023) 572 final

Brüssel, 5.10.2023
COM(2023) 572 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

määruse (EL) 2017/1938 kohaldamise läbivaatamise kohta

{SWD(2023) 323 final}

Aruanne gaasivarustuskindluse määruse (EL) 2017/1938 kohta

1. Sissejuhatus

Määruse (EL) 2017/1938 (mis käsitleb gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid; edaspidi „**gaasivarustuskindluse määrus**“) eesmärk on ennetada võimalikke gaasitarnehäireid ja neile reageerida. Määruses on sätestatud ELi hädaolukordadeks valmisoleku ja gaasitarnehäiretele vastupanuvõime tagamise raamistik.

Gaasivarustuskindluse määruse artikliga 17 on komisjonile tehtud ülesandeks liikmesriikide ennetavate tegevuskavade ja hädaolukorra lahendamise kavade hindamise põhjal teha järeldused liidu tasandi gaasivarustuskindluse suurendamise võimalike vahendite kohta ning esitada 1. septembriks 2023 Euroopa Parlamendile ja nõukogule **aruanne** kõnealuse määruse kohaldamise kohta ja vajaduse korral seadusandlikud ettepanekud määruse muutmiseks.

Viimase kuue aasta jooksul, pärast gaasivarustuskindluse määruse vastuvõtmist, on gaasi varustuskindlusega seonduv olukord põhjalikult muutunud, eriti 2022. aastal pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse, millega seoses võttis Euroopa Komisjon vastu **kava „REPowerEU“**,¹ mille eesmärk on säästa energiat, kiirendada üleminekut puhtale energiale ja mitmekesistada ELi energiavarustust, et võimalikult kiiresti täielikult kõrvaldada sõltuvus Venemaa gaasist.

Selle tulemusena on **Venemaa gaasi import suures osas asendatud muude tarnijate tarnetega**, nimelt täiendavate gaasikogustega, mida imporditakse torujuhtmete kaudu usaldusväärsetelt partneritelt, ja eelkõige veeldatud maagaasiga, mille import on märkimisväärselt kasvanud (50 miljardit kuupmeetrit ehk 2022. aastal eelmise aastaga võrreldes 73 % enam). Kui enne sõda moodustas import Venemaalt ligikaudu 50 % ELi torujuhtmeimpordist, siis nüüd on selle osakaal alla 10 %, mis näitab, kui suur muutus ELi gaasisüsteemis möödunud aastal toimus.

Kava „REPowerEU“ alusel võttis EL vastu ka **muudetud määruse (EL) 2023/435**, mis võimaldab liikmesriikidel oma REPowerEU peatükkide kaudu rangete tingimuste kohaselt rahastada gaasitaristusse tehtavaid investeeringuid, mille eesmärk on asendada gaasitarne Venemaalt ja tagada vahetu gaasivarustuskindlus.

Lisaks kavale „REPowerEU“ võttis EL vastu mitu määrust, nagu **gaasi hoiustamise määrus (EL) 2022/1032**, milles on sätestatud gaasihoidlate 90 %lise täituvuse sihttase, ajutine **nõudluse vähendamise määrus (EL) 2022/1369** ja selle pikendamine (määrus (EL) 2023/706), millega seati eesmärk vähendada gaasinõudlust 15 %, ning ajutine **solidaarsusmäärus (EL) 2022/2576**, millega muu hulgas nähti ette gaasi ühisostude õiguslik alus ja tugevdati solidaarsuseeskirju hädaolukorra puhuks. Need määrused võeti vastu gaasivarustuskindluse tagamiseks ja need täiendavad olemasolevat gaasivarustuskindluse määrust.

---

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483>

Venemaa gaasist järkjärguline loobumine ELis nõuab tugevat rõhuasetust jätkuvalle **tarnete mitmekesistamisele**. See tähendab, et eelseisvatel aastatel **kasvab veeldatud maagaasi tähtsus** ja seega ka sõltuvus ülemaailmsest veeldatud maagaasi turust.

Pikemas perspektiivis peaks gaasinõudlus sektorite ja liikmesriikide lõikes erinevas tempos vähenema, mille tulemuseks võib olla **muutuv nõudlusprofiil** ELis. Seega tuleb edaspidises varustuskindluse arhitektuuris arvesse võtta ja toetada käimasolevaid **CO₂ heite vähendamise** jõupingutusi ja jätkuvat elektrifitseerimist, aga ka **biometaani** ja **vesiniku** kasvavat tähtsust. See eeldab integreeritud strateegiat taristu tulevaseks dekomisjoneerimiseks ja kasutusotstarbe muutmiseks, et üleminek oleks korrapärane ning selle puhul oleks tagatud maagaasi, biometaani ja vesinikuga varustamise kindlus.

Seetõttu tuleb jätkata ELi varustuskindluse arhitektuuri kohandamist vastavalt eelolevatel aastatel ja aastakümnetel toimuvatele muutustele.

Käesoleva aruande vastuvõtmise eesmärk on täita gaasivarustuskindluse määruse artiklist 17 tulenevad nõuded. Aruande esitamise ajastust on veidi kohandatud, et viia see kooskõlla **seonduvates valdkondades tehtava tööga**, võttes eelkõige arvesse, et solidaarsusmääruse² artikli 30 kohaselt peab Euroopa Komisjon vaatama solidaarsusmääruse läbi 1. oktoobriks 2023.

Lisaks arutavad kaasseadusandjad praegu mitut varustuskindlusega seotud sätet **vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketi**³ raames.

2. Komisjoni hinnang liikmesriikide ennetavatele tegevuskavadele ja hädaolukorra lahendamise kavadele

Gaasivarustuskindluse määruse artikli 17 kohaselt peab komisjon esitama aruande, mis põhineb komisjoni hinnangutel ajakohastatud ennetavatele tegevuskavadele ja hädaolukorra lahendamise kavadele.

Liikmesriigid esitasid oma ennetavad tegevuskavad ja hädaolukorra lahendamise kavad komisjonile 2019. aastal. Komisjon hindas neid kavasid ja esitas arvamused,⁴ mis sisaldasid konkreetseid soovitusi ja parandusettepanekuid. Sama protsess peaks toimuma ka 2023. aastal, kuna gaasivarustuskindluse määruse artikli 9 lõikega 11 ja artikli 10 lõikega 2 ette nähtud kavasid ajakohastatakse korrapäraselt iga nelja aasta järel; liikmesriigid pidid esitama ajakohastatud kavad

---

² Solidaarsusmääruse IV peatükk käsitleb gaasiga seotud hädaolukorras kohaldatavaid ajutisi meetmeid. Sellega täiendatakse gaasivarustuskindluse määrust.

³https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/market-legislation/hydrogen-and-decarbonised-gas-market-package_et. Üksikasjalikum teave on esitatud punktis 3.7.

⁴ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-security/commissions-opinions-preventive-action-plans-and-emergency-plans_et

2023. aasta märtsiks. Käesoleva aruande koostamise ajaks oli komisjon saanud mõlemad kavad siiski ainult seitsmelt liikmesriigilt ning suurem osa neist kavadest esitati 2023. aasta juunis ja juulis⁵. Sellest tulenevalt põhineb komisjoni hinnang 2019. aastal esitatud ennetavatel tegevuskavadel ja hädaolukorra lahendamise kavadel ning möödunud aasta(te)l saadud kogemustel; lisaks, kuna ajakohastatud kavad suuresti puudusid, saatis komisjon laiali küsimustiku, et konsulteerida gaasikoordineerimisrühma liikmetega gaasivarustuskindluse määruse sätete teemal.

Sätete konteksti ja sisu üksikasjalikum selgitus ning lisateave komisjoni poolt gaasivarustuskindluse määruse sätete läbivaatamise kohta on esitatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2023)323.

3. Gaasivarustuskindluse määruse läbivaatamine, võimalikud vahendid gaasivarustuskindluse suurendamiseks ja gaasikriisis saadud õppetunnid

3.1. Gaasikoordineerimisrühm

Gaasikoordineerimisrühma õiguslik alus on gaasivarustuskindluse määruse artikkel 4, milles on sätestatud, et gaasikoordineerimisrühma juhib komisjon ning see koosneb liikmesriikide, Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku ning tööstusharude ja tarbijate esinduskogude esindajatest. Komisjon võib liikmesriikidega konsulteerides otsustada gaasikoordineerimisrühma koosseisu üle, et tagada selle täielik representatiivsus.

2022. aastal kutsuti gaasikoordineerimisrühm kokku lausa 24 korral. Gaasikoordineerimisrühm arutas eelkõige gaasivarustuskindlusega seotud viimaseid arenguid seoses Venemaa sissetungiga Ukrainasse ja sellele järgnenud gaasitarnehäiretega. Lisaks hõlbustati teabevahetust riiklike ennetus- ja erakorraliste meetmete parimate tavade kohta ning valmisoleku parandamiseks kogu ELis võetavate meetmete ettevalmistamise kohta, tänu millele sai komisjon olulist teavet uute seadusandlike ettepanekute koostamiseks.

Oma vastustes komisjoni poolt 2023. aasta mais laiali saadetud küsimustikule märkisid gaasikoordineerimisrühma esindajad, et nad hindavad rühma toimimist kõrgelt, kiites eelkõige **rühma kohandatavat ja paindlikku formaati**.

Lisaks kutsus komisjon gaasikoordineerimisrühma kohtumistele vajaduspõhiselt **kolmandate riikide** esindajaid, et vahetada arvamusi gaasivarustuskindluse teemal. Mitu liikmesriiki avaldasid positiivset arvamust, et tarnija- või transiidiriikide esindajate kutsumist kohtumistele tuleks jätkata ja seda tuleks teha sagedamini.

---

⁵ 2023. aasta juuni alguses saadeti süsteemi EU Pilot kaudu järelepärimised liikmesriikidele, kes ei olnud esitanud oma ennetavat tegevuskava, hädaolukorra lahendamise kava ja riskihindamist. Üksikasjalikum teave on esitatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.4.1 ja 3.5.

3.2. Taristunorm

Gaasivarustuskindluse määruse artikli 5 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et suurima eraldi vaadeldava gaasitaristu (N-1) häire korral oleks erakordselt suure gaasinõudlusega päeval võimalik rahuldada kogu gaasinõudlus. See hõlmab kohustust tagada võrkudevahelistes ühendustes alaline ja tegelik läbilaskevõime gaasi kahesuunaliseks transportimiseks, välja arvatud erandi kohaldamise korral.

Gaasikoordineerimisrühmale saadetud küsimustikule vastanud märkisid, et taristunorm on hea stiimul piisava taristuvõimsuse tagamiseks, eelkõige selleks, et **hõlbustada läänest itta liikuvaid vastassuunavooge**, mida täheldati 2022. aastal pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse. Teised rõhutasid vajadust täiendada seda taristupõhist lähenemisviisi, pöörates suuremat tähelepanu pakkumise poolele, näiteks täiendavate mitmekesistamisnormide abil. Selleks et vältida tulevast haavatavust kindla tarnija suhtes, võib kaaluda täiendavaid sätteid. Seda võiks teha artikli 14 kohase täiendava **teabevahetuse** või täiendava **S-1 normi** abil, püüdes samal ajal tasakaalustada varustuskindlusest saadavat kasu ning võimalikke kulusid või ebatõhusust.

Küsimustikule vastanud märkisid, et kuigi rangemad normid võivad aidata varustuskindlust suurendada, tuleks eelkõige pidada silmas **varade väärtusetuks muutumise riski vältimist**.

3.3. Varustuskindluse norm ja kaitstud tarbijad

Gaasivarustuskindluse määruse artiklis 6 on sätestatud **varustuskindluse norm**, mille kohaselt peavad liikmesriigid nõudma gaasiettevõtjatelt meetmete võtmist, et tagada gaasitarne kaitstud tarbijatele teatavatel kindlaksmääratud tingimustel.

Artikli 2 punktis 5 määratletud kaitstud tarbijate hulka kuuluvad kodumajapidamised. Lisaks võivad liikmesriigid teatavatel tingimustel hõlmata selle mõistega 1) VKEd, 2) esmaste sotsiaalteenuste osutajad ja 3) kaugkütterajatised. 2022. aasta energiakriisi ajal muutus siiski üha olulisemaks nõudluse vabatahtlik vähendamine kõigis sektorites. Seetõttu anti solidaarsusmäärusega liikmesriikidele võimalus võtta meetmeid kaitstud tarbijate mittehädavajaliku tarbimise vähendamiseks.

Paljud liikmesriigid märkisid, et neil ei esine suuri probleeme varustuskindluse normi rakendamisel. Kaitstud tarbijatega seoses juhtisid mõned liikmesriigid tähelepanu raskustele kaitstud tarbijate nõudluse hindamisel. Mõned vastajad pidasid vajalikuks **täiendavalt ühtlustada kaitstud tarbijate määratlust ELi tasandil**, kuigi arvesse tuleb võtta riikide eripärasid.

Mitu vastajat väljendas seisukohta, et **kaitstud tarbijate mittehädavajaliku tarbimise piiramine** (mis on praegu ette nähtud solidaarsusmäärusega) peaks muutuma alaliseks, kuna see pakub varustuskindluse eesmärkide saavutamiseks täiendavat paindlikkust.

Arvestades, et mõnes liikmesriigis võib kodumajapidamiste gaasinõudlus väheneda kiiremini kui teistes sektorites, võib edaspidi olla vaja kaitstud tarbijate määratlust muuta, et kohanduda muutuva nõudlusprofiiliga, tagades samal ajal kodumajapidamiste tarbimisvajaduste rahuldamise, eriti mis puudutab haavatavate tarbijate gaasitarbimist.

3.4. Riskihindamised ja piirkondlikud riskirühmad

Selleks et olla valmis võimalikeks varustuskindluse riskideks, on gaasivarustuskindluse määruise artiklis 7 ning I, IV ja V lisas sätestatud riskihindamiste ja piirkondlike riskirühmade arhitektuur.

Selle arhitektuuri aluseks on kogu ELi hõlmav gaasitarnete ja -taristu häirete simulatsioon, mille järel viivad liikmesriigid läbi riikliku riskihindamise ja peamistele tarnekoridoridele vastavate piirkondlike riskirühmade ühise riskihindamise.

Esimesed ühised ja riiklikud riskihindamised tehti 2018. aastal ning neid tuleks iga nelja aasta järel ajakohastada. 2022. aasta energiakriisi ajal esinenud probleemide tõttu märkisid mitu liikmesriiki, et neil **puudub haldussuutlikkus** riskirühmade juhtimiseks või riskihindamise õigeaegseks läbiviimiseks.

Ometi on riskihindamised ning nendega seotud ennetavad tegevuskavad ja hädaolukorra lahendamise kavad äärmiselt olulised selleks, et EL oleks järgmiseks talveks ja järgnevatiks aastateks valmis.

2022. aasta erakorralise kriisi tõttu komisjon esialgu rikkumismenetlusi ei algatanud. Kuna aga edasiliikumist ei ole toimunud ja oluline on olla valmis 2023.–2024. aasta talveks, otsustas komisjon 2023. aasta juuni keskel algatada EU Piloti kaudu 26 menetlust, tagamaks, et liikmesriigid koostavad riskihindamised ning ennetavad tegevuskavad ja hädaolukorra lahendamise kavad ning teatavad neist.

Lisaks liikmesriikide haldussuutlikkuse puudumisele on riskihindamiste ajakohastamise ja riskirühmade toimimisega seotud kogemused ning gaasikoordineerimisrühma liikmetelt saadud tagasiside toonud esile muidki küsimusi:

- praegune **piirkondlik lähenemisviis riskirühmadele ei näi enam olevat otstarbekohane**, arvestades muutunud geopoliitilist olukorda, veeldatud maagaasi kasvavat rolli ja mõnede torugaasi tarnekoridoride väiksemat rolli;
- mitu vastajat soovivad rakendada **kogu ELi hõlmavat lähenemisviisi**, võimaluse korral koos piirkondlike tundlikkusanalüüsidega, mille puhul oleks suurem roll komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusel.

3.5. Ennetavad tegevuskavad ja hädaolukorra lahendamise kavad

Ennetavate tegevuskavade eesmärk on ennetada kriiside realiseerumist ning need põhinevad riiklikel ja ühistel riskihindamistel; hädaolukorra lahendamise kavades aga määratakse kindlaks menetlused ja kohustused ning kriisi ajal rakendatavad meetmed.

Lisaks 2. jaos kirjeldatud elementidele leiab komisjon, et täiendavalt on vaja kaaluda järgmisi punkte, mille käsitlemist gaasivarustuskindluse määruise praegu ei nõua:

- riikliku gaasisüsteemi kirjelduse osana **Venemaa gaasist järkjärgulisel loobumisel** tehtud edusammud ning **mitmekesistamispuüdluste** kirjeldus ja prognoos. Teise

võimalusena võiks selle teabe esitamist hõlbustada artikli 14 kohase tugevdatud teabevahetuse kaudu;

- hinnang **gaasitarbimise jaotuse muutumisele**;
- omamaise tootmise (sealhulgas biometaan tootmise) rolli kõrval tuleks täiendavalt kaaluda riiklike **vesinikustrateegiate** lisamist. See on eriti oluline juhul, kui see mõjutab gaasivarustuskindlust või gaasinõudluse asendamist turvalise Euroopa vesinikuturu arendamise kontekstis.

Pärast määruse jõustumist esitatud hädaolukorra lahendamise kavasad saab üldiselt parandada vastavalt komisjoni arvamustes esitatud soovitudele. Samas kinnitas komisjoni, liikmesriikide ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku poolt 2022. aasta detsembris ühiselt läbi viidud solidaarsustest („*õppus*“) hädaolukorra lahendamise kavade olulist rolli hädaolukorrale kiire ja tõhusa reageerimise tagamisel. Liikmesriikide sõnul on hädavajalik, et komisjon kontrolliks hädaolukorra lahendamise kavasad selliste meetmete suhtes, millel võib olla piiriülene mõju, näiteks piiriüleseid vooge või piiriülest läbilaskevõimet piiravate meetmete suhtes.

Nagu on üksikasjalikumalt kirjeldatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2023)323, iseloomustasid ennetavaid tegevuskavasid järgmised olulisemad puudused:

- (1) puudulik teave sidusrühmadega konsulteerimise kohta;
- (2) puudulik teave varustuskindluse normi (jõustamise) ja taristunormi kohta;
- (3) ebatäpne teave solidaarsuse alusel kaitstud tarbijate kohta;
- (4) puudulik teave piirkondlike ja riiklike gaasisüsteemide kohta;
- (5) ebapiisav hinnang mõjule, mida ennetusmeetmed avaldavad majandusele, siseturule, tarbijatele ja keskkonnale.

Hädaolukorra lahendamise kavade puhul oli peamiseks probleemiks puudulik piirkondlik peatükk, sealhulgas solidaarsuskokkulepete puudumine ja meetmete mõju kvantifitseerimata jätmine. Komisjon leiab, et liikmesriigid peaksid eespool loetletud puudused kõrvaldama, nagu rõhutati juba 2019. aastal esitatud arvamustes.

3.6. Eri kriisitasemete korral täidetavad kohustused

Gaasivarustuskindluse määruse üks põhisätteid näeb ette erinevate riiklike ja kogu ELi hõlmavate kriisitasemete kehtestamise: artiklis 11 on määratletud järgmised kolm riiklikku kriisitaset: 1) varajase hoiatamise tase, 2) häireolukorra tase ja 3) hädaolukorra tase.

Lisaks võib komisjon kuulutada välja piirkondliku või kogu ELi hõlmava hädaolukorra, mille ajal täidab komisjon koordineerimisülesandeid. Nõudluse vähendamise määrusega (EL) 2022/1369 kehtestati ajutiselt kogu ELi hõlmava häireolukorra tase.

2022. aasta energiakriisi ajal ja eelkõige 2022. aasta detsembris toimunud „solidaarsusõppuse“ tulemusena leiti, et kogu ELi hõlmava hädaolukorra taseme määratlus peaks olema täpsem ja et piirkondliku või kogu ELi hõlmava hädaolukorra väljakuulutamise kriteeriumid on ebaselged. Mõned liikmesriigid andsid gaasikoordineerimisrühmale edastatud küsimustiku kaudu tagasisidet

selle kohta, et kasulik võib olla koostada ELi hädaolukorra lahendamise kava, eelkõige selleks, et täpsustada eri ELi organite ja riiklike ametiasutuste ülesandeid ja kohustusi hädaolukorras.

Lisaks kehtestati seoses Venemaa sissetungiga Ukrainasse nõudluse vähendamise määrusega (EL) 2022/1369 kogu ELi hõlmava häireolukorra tase, mis kohustab liikmesriike vähendama gaasinõudlust 15 %. Kuna selle määruse kehtivus lõpeb 2024. aasta märtsi lõpus, tuleks kaaluda, kas **pikemas perspektiivis osutuks kasulikuks kogu ELi hõlmava häireolukorra tase**. Gaasikoordineerimisrühm andis küsimustiku kaudu tagasisidet, millest nähtub valmidus seda mehhanismi säilitada, ehkki sõltuvalt meetmetest, mida see kaasa tooks. Mõned vastajad märkisid, et nii häireolukorra tasemest tulenevad kui ka edaspidised meetmed võiksid olla seotud hoidlate täituvusega. Teised leidsid, et kogu ELi hõlmava häireolukorra tasemega seotud meetmed peaksid hõlmama nõudluse vähendamise protsenti, nagu 2022. aastal, kusjuures protsendimäära tuleks kohandada vastavalt konkreetsele kriisile.

Kuigi gaasivarustuskindluse määruse artikli 12 lõike 5 punkti a kohaselt ei või liikmesriigid piiriüleseid gaasivooge põhjendamatult piirata, võib kriisi ajal toimuv menetlus kesta kuni nädala. Seetõttu kehtestati solidaarsusmääruse artikliga 25 **piiriüleste voogude tagamiseks täiendavad kaitsemeetmed**, võimaldades komisjonil kohustada asjaomast liikmesriiki oma meetmeid viivitamata muutma. Enamik gaasikoordineerimisrühma küsimustikule vastanutest märkis, et piiriüleste voogude tagamiseks rakendatavad kaitsemeetmed on kasulikud ka pärast ajutise määruse (EL) 2022/2576 kehtivuse lõppemist, pidades artikli 25 uusi sätteid otstarbekaks või leides, et artikli 12 lõike 5 sätteid tuleks järgida alati.

3.7. Solidaarsus

Gaasivarustuskindluse määruse artiklis 13 on sätestatud solidaarsusmehhanismi nõuded. Solidaarsusmehhanismi näol on tegemist viimase abinõuga tõsisel gaasiga seotud hädaolukorras, kui solidaarsuse alusel kaitstud tarbijate nõudlus on ohus ja turg ei suuda enam vajalikke koguseid pakkuda.

Artikli 13 lõike 10 kohaselt pidid liikmesriigid hiljemalt 1. detsembriks 2018 sõlmima kahepoolseid solidaarsuskokkulepped, mis sisaldavad tehnilisi, õiguslikke ja rahalisi kokkuleppeid, et tagada solidaarsuse tegelik toimimine. Solidaarsuskokkulepetega rakendatakse solidaarsust praktikas, kuid nende puudumine ei muuda juriidilist kohustust. Kahepoolsete solidaarsuskokkulepete sõlmimise hõlbustamiseks andis komisjon välja soovitusel (EL) 2018/177 kahepoolsetesse solidaarsuskokkulepetesse lisatavate tehniliste, õiguslike ja rahaliste elementide kohta.

Käesoleva aruande koostamise ajaks on sõlmitud ainult 8 solidaarsuskokkulepet 40st, nimelt Austria ja Saksamaa, Taani ja Saksamaa, Eesti ja Läti, Läti ja Leedu, Itaalia ja Sloveenia, Eesti ja Soome, Taani ja Rootsi ning Sloveenia ja Horvaatia vahel.

Mitme liikmesriigi sõnul on edusammude puudumise põhjuseks tehniline keerukus, riiklike ametiasutuste ekspertteadmiste puudumine ja poliitilised raskused kokkuleppe saavutamisel, eriti seoses rahalise hüvitamisega.

Kuna edusammud ei olnud piisavad, saatis komisjon 2020. aasta mais 25 liikmesriigile ametliku kirja solidaarsust käsitlevate sätete mittejärgimise kohta. Komisjon korraldab liikmesriikidega pakettkohtumisi, kus arutatakse solidaarsuse põhimõtte rikkumisi. Lisaks on komisjon pakkunud toetust, et hõlbustada huvitatud liikmesriikide vahelisi arutelusid olemasolevate raskuste ületamiseks.

Seadusandlikud muudatused

Solidaarsuskokkulepete tõhususe ja toimimise tagamiseks ning kahepoolsete kokkulepete puudumise korvamiseks tegi komisjon 2021. aasta detsembris ettepaneku muuta **vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketi** raames gaasivarustuskindluse määrust, kehtestades ühtsed solidaarsuseeskirjad, mida kohaldatakse kahepoolsete kokkulepete puudumisel.

Kuna selle paketi üle peetud institutsioonidevahelised läbirääkimised ei jõudnud 2022. aasta kriisi ajal lõpule, võtsid ELi ministrid 19. detsembril 2022 vastu erakorralise **solidaarsusmääruse**, milles kehtestati solidaarsusalased vaikereeglid, mida kohaldatakse juhul, kui puuduvad kahepoolsed kokkulepped ja millega piiratakse solidaarsuse eest makstavat maksimaalset hüvitist. Solidaarsusmäärusega laiendati solidaarsuse alusel pakutavat kaitset ajutiselt elektrivarustuskindluse seisukohast kriitilistele gaasikogustele ja laiendati solidaarsuskohustust ajutiselt liikmesriikidele, kellel on olemas maagaasi veeldamise jaamad.

Solidaarsusmäärus võeti vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 122 alusel ja selle näol on tegemist ajutise erakorralise meetmega, mis kaotab kehtivuse 2023. aasta lõpus. Kui vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketti enne seda aega vastu ei võeta, naastakse kriisieelse olukorra juurde, nagu eespool kirjeldatud.

Solidaarsustest (õppus)

Selleks et testida gaasivarustuskindluse määruse ja solidaarsusmääruse solidaarsusalaseid sätteid, korraldas komisjon 2022. aasta detsembris koos liikmesriikidega ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikuga „ühisõppuse“.

Selle tulemusena selgus mitu küsimust, mis vajavad täiendavat käsitlemist:

- enamik osalejaid nõustus, et veeldatud maagaas võib kriisiolukorras pakkuda täiendavat paindlikkust. Veeldatud maagaasi puhul oleksid solidaarsuse puhul siiski vajalikud turumehhanismid ja pädev asutus peaks sekkuma siis, kui kõik turupõhised meetmed on ammendatud: seda tuleks täiendavalt selgitada;
- tehti kindlaks, et puudub õiguslik alus solidaarsuse taotlemiseks naaberliikmesriigilt, millega puudub otsene torujuhtmeühendus;
- menetlus on ebaselge juhul, kui liikmesriik saab kaks solidaarsustaotlust;
- osalejad väljendasid soovi, et torujuhtmete kaudu pakutava solidaarsuse suhtes kohaldataks 24-tunnist ajavahemikku, samas kui veeldatud maagaasi puhul võiks jätkuvalt kohaldada 72-tunnist ajavahemikku.

Täpsemad üksikasjad solidaarsustesti kohta on esitatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2023)323.

4. Kokkuvõte

Euroopa gaasivarustuskindlus on eelmisest aastast saadik paranenud, kuna EL ja selle liikmesriigid on edukalt rakendanud täiendavaid meetmeid kõigis energiapoliitika põhivaldkondades. Võttes arvesse, et Venemaa kasutab energiat poliitilise ja majandusliku relvana, on **EL teinud solidaarsuse vaimus koostööd, vähendamaks ELi sõltuvust Venemaa fossiilkütustest**, jätkates samal ajal **kliimakriisi lahendamist** ning kiirendades jõupingutusi **ELi elutähtsa taristu ja kriitilise tähtsusega üksuste vastupanuvõime suurendamiseks**. Euroopas toodetava taastuvenergia mastaabi suurendamist ja laialdasemat kasutuselevõtmist on oluliselt kiirendatud. EL on tugevdanud sidemeid rahvusvaheliste partneritega, et **mitmekesistada energiavarustust**, ning rakendanud koordineeritud meetmeid valmisoleku suurendamiseks, muu hulgas gaasi hoiustamisele või nõudluse vähendamisele suunatud meetmeid.

Sellele vaatamata esineb liidu gaasivarustuskindluse puhul **endiselt riske**, näiteks Venemaa gaasi importimise täielik peatumine, taristuintsidendid, ebasoodsad ilmastikutingimused, kasvav gaasinõudlus Euroopas või veeldatud maagaasi tarnete piiratus.

Lisaks toimub energiasüsteemis **üleminek dekarboniseerimisele**. Sel eesmärgil võetakse üha enam kasutusele taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaase ning suurendatakse elektrifitseerimist. Energiasüsteemi selline ümberkujundamine parandab gaasivarustuskindlust, vähendades ELi sõltuvust fossiilkütustest ja eelkõige maagaasist. **Tulevast gaasivarustuskindluse arhitektuuri tuleb kohendada, integreerides taastuvallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaasid, sealhulgas biometaani ja vesiniku, ning võttes arvesse energiasüsteemi edasist elektrifitseerimist ja sektoripõhist integreerimist.**

Uus raamistik peaks tuginema **vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketile** (kui see on vastu võetud) ning seda toetama. Taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese CO₂ heitega gaasi, sealhulgas biometaani ja vesiniku ulatuslikum arendamine ning energiasüsteemi kasvav elektrifitseerimine on olulised elemendid, mida tuleb arvesse võtta varustuskindlust käsitleva õigusraamistiku edasiarendamisel, et tagada gaasivarustuskindlus ja toetada ELi dekarboniseerimiseesmärke.

Käesolevas aruandes juhitakse tähelepanu mitmele võimalusele ELi gaasivarustuskindluse arhitektuuri parandamiseks. Eelkõige, nagu on sätestatud gaasivarustuskindluse määruse artiklis 17, on aruanne aluseks edasistele aruteludele, pidades silmas komisjoni võimalikku tulevast ettepanekut kõnealuse määruse muutmiseks.